

Чернігівська міська централізована бібліотечна система
Центральна бібліотека ім. М.М.Коцюбинського

Будівничий духовного відродження України

*До 190-річчя від дня народження
Пантелеймона Куліша*

Рекомендаційний бібліографічний покажчик

Чернігів
2009

ББК 91.9 83

Б 90

Будівничий духовного відродження України : до 190-річчя від дня народження Пантелеймона Куліша : реком. бібліогр. покаж. / склад. О.В.Куннова ; відп. за вип. Н.І.Власенко. – Чернігів, 2009. – 20 с. (Чернігів. ЦМБ ім. М.М.Коцюбинського).

Рекомендаційний бібліографічний покажчик «Будівничий духовного відродження України» присвячено 190-річчю від дня народження відомого письменника Пантелеймона Куліша.

У покажчику представлені друковані джерела, які допоможуть ознайомитися з життям та діяльністю письменника. Матеріал систематизований за розділами. В середині розділів джерела розташовані за алфавітом. Допоміжний довідковий апарат складається з іменного покажчика та змісту.

Покажчик може бути корисним літературознавцям, викладачам, студентам, бібліотечним працівникам та усім, хто цікавиться долею та творчістю Пантелеймона Куліша.

Склад.: О.В.Куннова

Відп. за вип.: Н.І.Власенко

Комп'ют. набір: О.В.Куннова

Комп'ют. верстка: В.В.Марченко

Передмова

*Шануймо ж силу духу тієї людини,
що змогла серед усього
того працювати з такою
невсипучою енергією!*
Б.Грінченко

У серпні 2009 року виповнилося 190 років від дня народження нашого земляка Пантелеймона Олександровича Куліша, якого ми насамперед знаємо як письменника і поета, але так само визначний він був і як історик, етнограф, мовознавець, літературний критик, публіцист, видавець. Свою величезну творчу енергію він спрямовував на розбудову української культури й літератури, на пробудження національно-патріотичної самосвідомості українського народу. Все його життя було присвячене служінню своїй Батьківщині, своєму народові.

Народився П.О.Куліш у містечку Воронежі Глухівського повіту Чернігівської губернії (тепер – Шосткінський район Сумської області). Початкову освіту отримав удома, потім навчався у Новгород-Сіверській гімназії, на філософському і правничому факультетах Київського університету.

З початку 40-х років учителював, багато мандрував по Україні, захоплюючись фольклором і етнографією. З 1845 р. жив і працював у Петербурзі. У 1847 р. був заарештований у зв'язку з розгромом Кирило-Мефодіївського братства, хоч його організаційна приналежність до цього товариства, як і Шевченка, доведена не була, і висланий до Тули.

Починаючи з 1856 р., коли було одержано дозвіл друкуватися, Куліш активно працював, особливо як прозаїк (переробив і опублікував «Чорну раду»), як збирач і видавець фольклорно-етнографічних матеріалів (у 1856 — 1857 рр. видано два томи «Записок о Южной Руси»), багато зробив у справі відродження української журналістики (підготовка і видання альманаху «Хата», журналу «Основа»).

Він подовгу жив у Мотронівці на Чернігівщині, мандрував, розшукував по маєткам сімейні архіви. Зібрав також архівні дані про М.Гоголя та надрукував «Опыт биографии Н.В.Гоголя». Коли у

П.Куліша з'явилася друкарня, став друкувати як власні, так і твори своїх однодумців.

З кінця 1864 до кінця 1867 рр. П.О.Куліш перебував на державній службі у Варшаві, де був директором департаменту духовних справ. Потім деякий час жив у Львові, брав діяльну участь у літературному процесі Галичини, активно займався історичними дослідженнями.

Після Емського указу (1876 р.) він остаточно залишив державну службу і оселився у Мотронівці, видав збірки оригінальних поезій «Хуторна поезія» (1882), «Дзвін» (1893), багато перекладав, зокрема твори Шекспіра, переспіви з Байрона, Гете, Шіллера, Гейне склали його збірку «Позичена кобза» (1897). Колосальною працею П.Куліша став переклад Біблії українською мовою, над яким він працював до останніх днів свого життя. Помер Куліш 14 лютого 1897р. на своєму хуторі Мотронівка, де і похований...

Творча та суспільно-політична діяльність П.О.Куліша стала наріжним каменем у будівництві духовного відродження України. Йому ми завдячуємо започаткуванням жанру українського історичного роману, унормуванням правопису, становленням української літературної критики, створенням оригінальних класичних творів, перекладом шедеврів світової літератури українською мовою.

Письменник вірив у майбутнє своєї рідної країни, в розбудження її національної культури, в те, що вона буде відома і шанована іншими народами, а його багатогранна діяльність сприяла цьому.

*Я - піонер з сокирою важкою:
Терен колючий в рідній стороні
Вирубую трудящою рукою.
Не раз кроплю свою роботу кров'ю,
Да весело так поратись мені.*

Пантелеймон Куліш

Зібрання творів П.О.Куліша

1. **Куліш П.О.** Твори : в 2 т. – К.: Дніпро, 1989. - Т.1 : Поезія / П.О.Куліш ; підгот. тексти, упоряд. і склав приміт. М.Л.Гончарук ; авт. передм. М.Г.Жулинський. – 654 с.: портр.
2. **Куліш П.О.** Твори : в 2 т. – К.: Дніпро, 1989. - Т.2 : Чорна рада: Хроніка 1663 р. Оповідання. Драматичні твори. Статті та рецензії / П.О.Куліш ; підгот. тексти, упоряд. і склав приміт. М.Л.Гончарук. – 586 с.: портр.
3. **Куліш П.О.** Твори : в 2 т. - Т. 1 : Прозові твори. Переспіви та переклади / П.О.Куліш. – К.: Наук. думка. – 1994. – 750 с. – (Б-ка укр. літ. Укр. нова літ.)
4. **Куліш П.О.** Твори : в 2 т. - Т. 2 : Поєми. Драматичні твори / П.О.Куліш. – К.: Наук. думка, 1994. – 765 с. – (Б-ка укр. літ. Укр. нова літ.)
5. **Куліш П.О.** Твори : в 2 т. - Т. 1. Прозові твори. Поетичні твори. Переспіви та переклади. – 2-ге вид. / П.О.Куліш. – К.: Наук. думка, 1998. – 752 с. – (Б-ка укр. літ. Укр. нова літ.)
6. **Куліш П.О.** Твори : в 2 т. - Т. 2. Поєми. Драматичні твори. – 2-ге вид. / П.О.Куліш. – К.: Наук. думка, 1998. – 768 с. – (Б-ка укр. літ. Укр. нова літ.)

Окремі твори

7. **Куліш П.О.** Записки о Южной Руси : в 2 т. / П.О.Куліш. – К.: Дніпро, 1994. – 354 с.
8. **Куліш П.О.** Вибрані листи Пантелеймона Куліша українською мовою написані / П.О.Куліш ; ред. Ю.Луцького. – Нью-Йорк: Укр. вільна Академія Наук, 1984. – 326 с.
9. **Куліш П.О.** Вибрані твори / П.О.Куліш. – К.: Дніпро, 1969. – 555 с.
10. **Куліш П.О.** Вибрані твори / П.О.Куліш ; упоряд. І.А.Андрусак. – Х.: Ранок, 2003. – 320 с. – (Прогр. з л-ри)
11. **Куліш П.О.** Оповідання / П.О.Куліш. – К.: Вид-во «Основа» при Харк. ун-ті, 1990. – 272 с.
12. **Куліш П.О.** Поезії / П.О.Куліш. – К.: Рад. письменник, 1970. – 394 с. – (Б-ка поета)

13. **Куліш П.О.** Поезії / П.О. Куліш // Укр. мова і л-ра в шк. – 1992. - № 11-12. – С. 18-20.
14. **Куліш П.О.** Повість про Український народ. Моє життя. Хутірська філософія і віддалена од світу поезія / П.О.Куліш ; упоряд. О.Шокало. – К.: Ред. журн. «Український світ», 2005. – 384 с.: іл.

«Чорна рада. Хроніка 1663 року»

15. **Куліш П.О.** Чорна рада. До кобзи. Рідне слово : посібник-довідник / П.О.Куліш ; автор-упоряд. Б.Щавурський. – Тернопіль: Навчальна книга, Богдан, 2000. – 48 с.
16. **Куліш П.О.** Чорна рада : історичний роман / П.О.Куліш. – К.: Велес, 2007. – 192 с. – (Класика укр. л-ри)
17. **Куліш П.О.** Чорна рада / П.О.Куліш. – К.: Школа, 2008. – 352 с. – (Б-ка шкільної класики)
18. **Куліш П.О.** Чорна рада / П.О.Куліш. Мотря / Б.Лепкий : вибрані твори/ укладання тексту О.М.Савченко. – К.: Шанс, 2008. – 400 с.
19. **Куліш П.О.** Чорна рада / П.О.Куліш ; передм. І.Андрусяка. – К.: Школа, 2008. – 352 с. – (Шк. хрестоматія)
20. **Куліш П.О.** Чорна рада. Поезія. Біографія письменника. Стислий переказ роману. Тексти віршів. Аналіз текстів. Зразки учнівських творів : посіб. для 9 кл. / П.О.Куліш. – Х.: Ранок, 2000. – 80 с.
21. **Куліш П.О.** Чорна рада : роман / П.О.Куліш. – К.: Київська правда, 2003. – 184 с.
22. **Куліш П.О.** Чорна рада : роман, оповідання, вірші / П.О.Куліш. – Х.: Фоліо, 2006. – 287 с.: іл.
23. **Куліш П.О.** Чорна рада: Хроніка 1663 року : роман / П.О.Куліш. – К.: Котигорошко, 1993. – 160 с. – (Шк. б-ка)
24. **Куліш П.О.** Чорна рада: Хроніка 1663 року : роман / П.О.Куліш – К.: Молодь, 1991. – 168 с.
25. **Куліш П.О.** Чорна рада: Хроніка 1663 року. Оповідання / П.О.Куліш. – К.; Х: ТАСТ-М ; Євроекспрес, 2000. – 386 с. – (Історія України в романах)
26. **Куліш П.О.** Чорна рада: Хроніка 1663 року та оповідання / П.О.Куліш. – К.: Веселка, 1990. – 256 с.

Сторінки біографії

27. **Бернштейн М.Д.** Пантелеймон Куліш (1819-1897) / М.Д.Бернштейн // Історія української літературної критики: дожовтневий період. – К., 1988. – С. 123-137.
28. **Воїнов С.** «І в Сіверську моїм коханім...» : (П.О.Куліш і Новгород-Сіверський) / С.Воїнов // Сіверян. літопис. – 1995. - № 2. – С. 44-49.
29. **Войцехівська І.** Пантелеймон Куліш / І.Войцехівська // Пам'ять століть. – 2006. - № 6. – С. 138-140.
30. **Гнідан О.Д.** Світогляд Пантелеймона Куліша / О.Д.Гнідан, Н.Д.Осьмак // Укр. мова і л-ра в школі. – 1991. - № 10. – С. 22-28.
Біографія письменника.
20. **Гринченко Б.** П.А.Кулишъ : біографічний очерк / Б.Гринченко. – Черніговь: Типографія Губернського земства, 1899.
21. **Дзюба Т.** «І тебе вже оце не побачу, мій краю коханий...» : Пантелеймон Куліш і Чернігівщина / Т.Дзюба // Сіверян. літопис. – 1997. - № 1-2. – С. 123-125.
22. **Жулинський М.** Пантелеймон Куліш (1819 - 1897) / М.Жулинський // Із забуття в безсмертя: (сторінки призабутої спадщини). – К., 1990. – С. 43-66.
23. **Жулинський М. Г.** У праці каторжній, в трагічній самоті : [Пантелеймон Куліш] / М.Г.Жулинський // Шк. б-ка. – 2009. - № 7. – С. 2-6.
24. **Зеленська Л.** Пантелеймон Олександрович Куліш : (із фондів музею-заповідника М.М.Коцюбинського) / Л.Зеленська // Черніг. відом. – 1997. – 11 лип. – С. 6.
25. **Іванченко М.** Цей невгамовний Куліш / М.Іванченко // Вітчизна. – 1989. - № 5. – С. 154-159.
26. **Криштопа М.** Ідеальна дружина гріхородника – Панька / М.Криштопа // Пенсія. – 2008. - № 4. – С. 36.
Ганна Барвінок і Пантелеймон Куліш.
27. **Москаленко М.І.** Могучий талант : (до 185-річчя з дня народження П.О.Куліша) / М.І.Москаленко // Біла хата. – 2004. – 13 серп.
28. **Нахлік Є.К.** Пантелеймон Куліш / Є.К.Нахлік // Історія української літератури ХІХ століття : у 2 кн. / за ред. М.Г.Жулинського. – К., 2006. – Кн. 2. – С. 69-151.

29. **Нахлік Є.К.** Пантелеймон Куліш: особистість, письменник, мислитель : у 2 т. / Є.К.Нахлік ; [НАН України та ін.]. – К. : Укр. письменник, 2007. – Т. 1-2. – (Літературознавчі студії ; вип. 11/12)
30. **Орленко П.** Пантелеймон Куліш / П.Орленко // Історичний календар. 2002. – К., 2002. – С. 85-87.
31. **Гринченко Б.** П.А.Кулишъ : біографіческій очеркъ / Б.Гринченко. – Черниговъ: Типографія Губернського земства, 1899.
32. **Дзюба Т.** «І тебе вже оце не побачу, мій краю коханий...» : Пантелеймон Куліш і Чернігівщина / Т.Дзюба // Сіверян. літопис. – 1997. - № 1-2. – С. 123-125.
33. **Жулинський М.** Пантелеймон Куліш (1819 - 1897) / М.Жулинський // Із забуття в безсмертя: (сторінки призабутої спадщини). – К., 1990. – С. 43-66.
34. **Жулинський М. Г.** У праці каторжній, в трагічній самоті : [Пантелеймон Куліш] / М.Г.Жулинський // Шк. б-ка. – 2009. - № 7. – С. 2-6.
35. **Зеленська Л.** Пантелеймон Олександрович Куліш : (із фондів музею-заповідника М.М.Коцюбинського) / Л.Зеленська // Черніг. відом. – 1997. – 11 лип. – С. 6.
36. **Іванченко М.** Цей невгамовний Куліш / М.Іванченко // Вітчизна. – 1989. - № 5. – 154-159.
37. **Криштопа М.** Ідеальна дружина гріховодника – Панька / М.Криштопа // Пенсія. – 2008. - № 4. – С. 36.
Ганна Барвінок і Пантелеймон Куліш.
38. **Москаленко М.І.** Могучий таланти : (до 185-річчя з дня народження П.О.Куліша) / М.І.Москаленко // Біла хата. – 2004. – 13 серп.
39. **Нахлік Є.К.** Пантелеймон Куліш / Є.К.Нахлік // Історія української літератури ХІХ століття : у 2 кн. / за ред. М.Г.Жулинського. – К., 2006. – Кн. 2. – С. 69-151.
40. **Нахлік Є.К.** Пантелеймон Куліш: особистість, письменник, мислитель : у 2 т. / Є.К.Нахлік ; [НАН України та ін.]. – К. : Укр. письменник, 2007. – Т. 1-2. – (Літературознавчі студії ; вип. 11/12)
41. **Орленко П.** Пантелеймон Куліш / П.Орленко // Історичний календар. 2002. – К., 2002. – С. 85-87.
42. **Пантелеймон Куліш (1819-1897) :** мислитель, письменник, історик, фольклорист, культурно-освітній діяч // Сіверщина. – 2006. – 20 січ.

43. **Патока В.В.** Український будитель : до 190-річчя від дня народження П.О.Куліша (1819-1897) / В.В.Патока // Календар знаменних і пам'ятних дат. – 2009. - № 3. – С. 53-64.

44. **Петров В.** Романи Куліша / В.Петров // Вітчизна. – 1991. - № 4. – С. 106-125.

Особисте життя Пантелеймона Куліша.

45. **Побірченко Н.С.** Куліш Пантелеймон Олександрович / Н.С.Побірченко // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук ; гол. ред. В.Г.Кремень. – К., 2008. – С. 437-439.

46. **Сапон В.** Пантелеймон Куліш хотів, щоб його книги виходили у Чернігові... / В.Сапон // Десн. правда. – 2009. – 8 серп. – С. 5.

47. **Сиротенко В.** Мій бентежний прапрадід : [Пантелеймон Куліш] / В.Сиротенко // Київ. – 2005. - № 10. – С. 135-140.

48. **Стус Д.** Пантелеймон Куліш (1819-1897) / Д.Стус // Пенсія. – 2007. - № 2. – С. 32-33.

49. **Хворостяний І.** Досвітки і сутінки життєвого шляху Пантелеймона Куліша : до 190-річчя від дня народження / І.Хворостяний // Дніпро. – 2009. - № 8. – С. 162-163.

50. **Шокало О.** «...Благословен день нашого знайомства...» / О.Шокало // Україна. – 1989. - № 36. – С. 17-19.

Пантелеймон Куліш і Ганна Барвінок.

Творча та наукова діяльність

51. **Бандура О.М.** Вивчення роману П.О.Куліша «Чорна рада. Хроніка 1663 року» / О.М.Бандура // Укр. мова і л-ра в школі. – 1992. - № 11-12. – С. 21-24.

52. **Басенко А.** Перекладач Святого Письма : [П.Куліш] / А.Басенко // Молодь України. – 2005. – 5 квіт.

53. **Бойко М.П.** П.Куліш: осмислення творчого спадку / М.П.Бойко ; Дніпродзержин. держ. техн. ун-т. – Дніпродзержинськ : [б.в.], 1997. – 47 с., включ. обкл.

54. **Вертій О.** Народні джерела концепції національного характеру в творчості Пантелеймона Куліша / О.Вертій // Дивослово. – 1995. - № 2. – С. 42-46.

55. **Вертій О.** Пантелеймон Куліш і народна творчість : [ст. та дослідж.] / О.Вертій. – Тернопіль, 1998. – 120 с.

56. **Вертій О.** Пантелеймон Куліш і проблеми українського народознавства / О.Вертій // Сіверян. літопис. – 2001. - № 2. – С. 128-132.
57. **Гончарук П.** Пантелеймон Куліш про історичну роль Богдана Хмельницького та Переяславської ради 1654 р. : (до 110-ї річниці від дня смерті світлої пам'яті вченого і письменника) / П.Гончарук // Київ. старовина. – 2007. - № 1. – С. 3-34.
58. **«ГраMATка», «Чорна рада», Біблія... :** 8 серпня минає 190 років від дня народження П.О.Куліша (1819-1897) / (за матеріалами довідника «Знаменні і пам'ятні дати по Чернігівській області») // Біла хата. – 2009. – 6 серп. – С. 3.
59. **Гуляк А.** Специфіка жанру історичного роману Пантелеймона Куліша «Чорна рада» / А.Гуляк // Визвол. Шлях. – 2006. – Кн.. 1. – С. 64-79.
60. **Гурдуз А.** «Чорна рада» П.Куліша : роман як знакова система / А.Гурдуз // Укр. л-ра в загальноосвіт. шк. – 2007. - № 7. – С. 10-11.
61. **Девдюк І.** «Хочеться співати ще по-італійські, по-грецькі, латиною...» : (Пантелеймон Куліш – поліглот і перекладач) / І.Девдюк // Дивослово. – 1997. - № 11. – С. 11-14.
62. **Дзюба Т.** «...Художницької слави Гоголевої я не знищив» : П.Куліш – біограф, видавець, критик М.Гоголя / Т.Дзюба // Сіверян. літопис. – 1997. - № 6. – С. 79-85.
63. **Дмитренко М.** Пантелеймон Куліш як дослідник народної культури України / М.Дмитренко // Нар. творчість та етнографія. – 2003. - № 5-6. – С. 3-10.
64. **Дудко В.** Стаття Пантелеймона Куліша «Полякам об українцях» (1862) : генеза, контексти, інтерпретації / В.Дудко // Сіверян. літопис. – 2006. - № 4. – С. 167- 172.
65. **Івашків В.** «Записки о Южной Руси» Пантелеймона Куліша як унікальне явище української фольклористики середини ХІХ століття / В.Івашків // ЗНТШ. – Л., 2001. – Т. 242 : Праці секції етнографії і фольклористики. – С. 307-337.
66. **Івашків В.** «Орися» П.Куліша в контексті творчих пошуків письменника 1840-х років / В.Івашків // Сл. і Час. – 2004. - № 5. – С. 3.
67. **Івашків В.** Український фольклор у записах і дослідженнях Куліша (1840-ві роки) / В.Івашків // Хроніка 2000. – К., 2009. – Вип. 78 : Пантелеймон Куліш: письменник, філософ, громадянин : до 190-річчя від дня народження П.О.Куліша. – С. 329-369.

68. **Камінчук О.** Поет і його доба : (еволюція худож. структури лірики П.Куліша) / О.Камінчук ; передм. М.Яценка // Сл. і час. – 1996. - № 1. – С. 60-64.
69. **Козачок Я.В.** Невичерпне джерело для романів історичних : (з творч. лаб. Пантелеймона Куліша) / Я.В.Козачок. – Тернопіль, 1997. – 16 с.
70. **Лазарева В.** Тема України в ранніх художніх творах Пантелеймона Куліша / В.Лазарева // Визвол. Шлях. – 2007. – Кн. 12. – С. 25-32.
71. **Махун С.** «Гарячий Куліш» : історіософічні пошуки славетного українського класика / С.Махун, І.Сюдюков // Україна Incognita / за заг. ред. Л.Івшиної. – К.: Вид-во ЗАТ «Українська прес-група», 2005. – С. 191-194.
- Погляди Пантелеймона Куліша на українську історію.*
72. **Міхно О.** Педагогічна і просвітницька діяльність Пантелеймона Куліша / О.Міхно // Укр. мова і л-ра в шк. – 2009. - № 4. – С. 59-60.
73. **Нахлік Є.** Антична спадщина у творчості П.Куліша / Євген Нахлік // Київ. старовина. – 2001. - № 1. – С. 62-72; № 2. – С. 48-62.
74. **Нахлік Є.** Українсько-російська двомовність у творчості Куліша / Євген Нахлік // Вітчизна. – 1997. - № 12. – С. 137-138.
75. **Панченко В.** Пантелеймон Куліш як літературний критик / В.Панченко // Наукові записки. Серія: Філологічні науки / Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В.Вінниченка. – Кіровоград, 1999. – Вип. 19 : Українське літературознавство. – С. 132-143.
76. **Пуліна В.** Проблематика художньої творчості в дискурсі мистецтва Пантелеймона Куліша / В.Пуліна // Сіверян. літопис. – 2006. - № 6. – С. 97-102.
77. **С`єдіна Дж.** «Чорна рада» Пантелеймона Куліша. Українська та російська версії: відмінності й подібності / Дж. С`єдіна// Сл. і Час. – 2004. - № 7. – С. 3.
78. **Слободянюк Н.** Екстралінгвістичний аспект російської редакції роману П.Куліша «Чорна рада» / Н.Слободянюк // Сіверян. літопис. – 2003. - № 5-6. – С. 165-169.
79. **Слободянюк Н.** Роль П.О.Куліша в становленні української літературної мови / Н.Слободянюк // Сіверян. літопис. – 2000. - № 3. – С. 77-80.
80. **Слоньовська О.** «Гетьмани, гетьмани, якби-то ви встали...» : (аналіз роману Пантелеймона Куліша «Чорна рада») / О.Слоньовська // Дивослово. – 1994. - № 12. – С. 11-16.

81. **Солодовник Т.В.** Українське суспільство в «Драмованій трилогії» П.Куліша / Т.В.Солодовник // Наука і сучасність : зб. наук. пр. / М-во освіти України, Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. – К., 1999. – С. 239-248.
82. **Статєєва В.** «Грамаатка» Пантелеймона Куліша – перший буквар українською мовою в Східній Україні / В.Статєєва, В.Шаркань // Сл. Просвіти. – 2007. – 27-31 груд.
83. **Степанішин Б.І.** Поетичний доробок Пантелеймона Куліша / Б.І.Степанішин // Укр. мова і л-ра в шк. – 1992. - № 11-12. – С. 16-18.
84. **Шупик В.** Міфологеми Пантелеймона Куліша / В.Шупик // Київ. старовина. – 2006. - № 5. – С. 84-91.
85. **Шупик В.** Творчість Пантелеймона Куліша в оцінці дослідників / В.Шупик // Київ. старовина. – 2006. - № 6. – С. 167-173.
86. **Янковська Ж.О.** Фольклористична діяльність Пантелеймона Куліша / Ж.О.Янковська. – Острог : Вид-во Нац. ун-ту «Остроз акад.», 2007. – 181 с.
87. **Ясь О.** Історичне письмо Куліша у світлі його інтелектуальних трансформацій / О.Ясь // Хроніка 2000. – К., 2009. – Вип. 78 : Пантелеймон Куліш: письменник, філософ, громадянин : до 190-річчя від дня народження П.О.Куліша. – С. 459-528.

Філософсько-релігійні погляди

88. **Білий О.В.** Поняття просвітництва в естетиці пізнього П.Куліша / О.В.Білий // Рад. літературознавство. – 1989. - № 8. – С. 32-37.
89. **Войтюк А.** Символ віри Пантелеймона Куліша / А.Войтюк // Віче. – 1997. - № 3. – С. 120-127.

Релігійні погляди письменника.

90. **Каранда М.** Перші Кулішівські читання з філософії етнокультури / М.Каранда // Філософ. думка. – 2009. - № 2. – С. 120-122.

Перші регіональні філософсько-культурологічні читання, присвячені 190-й річниці з дня народження П.Куліша, відбулися на філологічному факультеті Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т.Г.Шевченка.

91. **Нахлік Є.К.** Просвітительські ідеї в художньо-історіософській концепції П.Куліша / Є.К.Нахлік // Рад. літературознавство. – 1989. - № 8. – С. 37-44.

92. **Пуліна В.** Становлення естетичного світогляду Пантелеймона Куліша : (впливи та уподобання) / В.Пуліна // Сіверян. літопис. – 2006. - № 4. – С. 157-162.
93. **Тихоліз Б.** Культурологічна концепція П.Куліша в критичній рецепції І.Франка: контрапункт ідейних орієнтацій / Б.Тихоліз // Сіверян. літопис. – 1998. - № 4. – С. 91-96.
94. **Тютюнник О.** Філософська спадщина П. Куліша: спроба методологічної конотації / О.Тютюнник // Сіверян. літопис. – 2003. - № 4. – С. 143-148.
95. **Шевчук В.** Книга-сповідь: про «Хутірську філософію» П.Куліша / В.Шевчук // Хроніка-2000. – К., 1992. – Вип. 2. – С. 64-65.
96. **Щурат В.** Філософська основа творчості П.Куліша / В.Щурат // Хроніка – 2000. – К., 2000. – Вип. 39/40 : Україна: філософський спадок століть. – С. 420-432.

Пантелеймон Куліш

у національному відродженні України

97. **Гирич І.** Пантелеймон Куліш на тлі суспільного життя : [історичний портрет] / І.Гирич // Історія в шк. України. – 2005. - № 1. – С. 41-44.
98. **Гончарук П.** Апостол української ментальності : (до 190-річчя від дня народження П.О.Куліша) / П.Гончарук, О.Путро // Київ. старовина. – 2008. - № 3. – С. 3-20.
99. **Лазарева В.** Духовні цінності в художній візії Пантелеймона Куліша / В.Лазарева // Дивослово. – 2005. - № 6. – С. 58-61.
100. **Лазарева В.** Творчість Пантелеймона Куліша як джерело національно-культурного відродження / В. Лазарева // Укр. мова і л-ра в шк. – 2005. - № 4. – С. 53-55.
101. **Левчик Н.** Будівничий духовного відродження України : [Пантелеймон Куліш] / Н.Левчик // Укр. мова і л-ра в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2005. - № 1. – С. 103-113.
102. **Погребенник В.** Кулішева дума про велич і славу України / В.Погребенник // Укр. л-ра в загальноосвіт. шк. – 2007. - № 11. – С. 5-7.
103. **Реп'ях С.** Уроки Пантелеймона Куліша / С.Реп'ях // Десн. правда. – 1994. – 6 серп.

104. **Сарбей В.** Пантелеймон Куліш в українському національному відродженні / В.Сарбей // Сіверян. літопис. – 1997. - № 4. – С. 20-28.
105. **Скринник М.** Пантелеймон Куліш як речник консервативної духовної традиції в Україні / М.Скринник // Сучасність. – 2001. - № 5. – С. 87.
106. **Толстоухов А.** Один із пророків України / А.Толстоухов // Хроніка 2000. – К., 2009. – Вип. 78 : Пантелеймон Куліш: письменник, філософ, громадянин : до 190-річчя від дня народження П.О.Куліша. – С. 3-5.
П.О.Куліш – один із трійці пророків нової України, кирило - мекфодіївців, що провістили постання модерної української нації.
107. **Томашевський С.** Куліш і українська національна ідея / С.Томашевський // Персонал Плюс. – 2005. – 7-13 верес.

Кулішезнавство

108. **Єфремов С.О.** Провіаний Куліш : характер і завдання дослідів про Куліша // Єфремов С.О. Літературно-критичні статті. – К., 1993. – С. 287-293.
109. **Каганова І.** Маловідомий Куліш : [про книгу В.Петрова «Романи Куліша». 1930 р.] / І.Каганова // Сіверян. літопис. – 1995. - № 4. – С. 124-126.
110. **Терлецький В.** Кулішезнавство сьогодні / В.Терлецький // Вітчизна. – 2007. - № 7-8. – С. 160-163.
111. **Терлецький В.** Пантелеймон Куліш та його воронезьке оточення у дослідженнях І.С.Абрамова : [відомого українського етнографа] / В.Терлецький // Сіверян. літопис. – 2005. - № 6. – С. 99-102.
112. **Терлецький В.** Таємниці кулішезнавства розкриваються... : (з нагоди 110-ї річниці від дня смерті Пантелеймона Куліша) / В.Терлецький // Сіверян. літопис. – 2007. - № 2. – С. 116-119.

Обласний музей-заповідник П.Куліша «Ганнина пустинь»

113. **Музей-заповідник** Пантелеймона Куліша : [буклет]. – (Серія «Чернігівщина туристична»)
114. **Плющ В.** Незвичайна екскурсія з незвичайним гідом у Мотронівку, до Панька Куліша / В.Плющ // Чернігівщина краєзнавча : календар 2005 : Чернігівське земляцтво. – К., 2004. – С. 751-754.
115. **Потапенко Л.** У Ганниній пустині – давно вже не пусто / Л.Потапенко // Десн. правда. – 2008. – 7 серп. – С. 10.
116. **Реп'ях С.** І буде дух його сіяти : на Чернігівщині будують музей-заповідник Пантелеймона Куліша / С. Реп'ях // Літ. Україна. – 2001. – 20 верес.
117. **Сидорова В.** Культурний центр європейського рівня – на хуторі Мотроновка / В.Сидорова // Черниг. новості: семь дней. – 2009. – 12 авг. – С. 26.

Іменний покажчик

Абрамов І.С. 111
Андрусяк І.А. 10, 19
Бандура О.М. 51
Барвінок Г. 37, 50
Басенко А. 52
Бернштейн М.Д. 27
Білий О.В. 88
Бойко М.П. 53
Вертій О. 54, 55, 56
Воїнов С. 28
Войтюк А. 89
Войцехівська І. 29
Гирич І. 97
Гнідан О.Д. 30
Гоголь М.В. 62
Гончарук М.Л. 1, 2
Гончарук П. 57, 98
Грінченко Б. 31
Гуляк А. 59
Гурдуз А. 60
Девдюк І. 61
Дзюба Т. 32, 62
Дмитренко М. 63
Дудко В. 64
Єфремов С.О. 108
Жулинський М.Г. 1, 33, 34, 39
Зеленська Л. 35
Іванченко М. 36
Івашків В. 65, 66, 67
Івшина Л. 71
Каганова І. 109
Камінчук О. 68
Каранда М. 90
Козачок Я.В. 69
Кремень В.Г. 45
Криштопа М. 37
Лазарева В. 70, 99, 100
Левчик Н. 101
Лепкий Б. 18
Луцький Ю. 8
Махун С. 71
Міхно О. 72
Москаленко М.І. 38

Нахлік Є.К. 39, 40, 73, 74, 91
Орленко П. 41
Осьмак Н.Д. 30
Панченко В. 75
Патока В.В. 43
Петров В. 44, 109
Плющ В. 114
Побірченко Н.С. 45
Погребенник В. 102
Потапенко Л. 115
Пуліна В. 76, 92
Путро О. 98
Реп'ях С. 103, 116
Савченко О.М. 18
Сапон В. 46
Сарбей В. 104
С`єдіна Дж. 77
Сидорова В. 117
Сиротенко В. 47
Скринник М. 105
Слободянюк Н. 78, 79
Слоньовська О. 80
Солодовник Т.В. 81
Статєєва В. 82
Степанішин Б.І. 83
Стус Д. 48
Сюндюков І. 71
Терлецький В. 110, 111, 112
Тихоліз Б. 93
Толстоухов А. 106
Томашевський С. 107
Тютюнник О. 94
Франко І. 93
Хворостяний І. 49
Шаркань В. 82
Шевчук В. 95
Шупик В. 84, 85
Шокало О. 14, 50
Щавурский Б. 15
Щурат В. 96
Янковська Ж.О. 86
Ясь О. 87
Яценко М. 68

Зміст

Передмова.....	3
Зібрання творів П.О.Куліша.....	4
Окремі твори.....	5
«Чорна рада. Хроніка 1663 року».....	6
Сторінки біографії.....	7
Творча та наукова діяльність.....	9
Філософсько-релігійні погляди.....	13
Пантелеймон Куліш у духовному відродженні України.....	14
Кулішезнавство.....	15
Обласний музей-заповідник П.Куліша «Ганнина пустинь»....	16
Іменний покажчик.....	17
Зміст.....	20